

УДК 338.24.01
UDC 338.24.01

СУТНІСТЬ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ВПЛИВ ЇХ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Компанець К.А., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, м. Київ, Україна.

ESSENCE GLOBALIZATION PROCESSES AND THEIR INFLUENCE ON THE OPERATION OF THE BUSINESS

Kompanets K.A., Ph Economics, National Transport University, m. Kyiv, Ukraine.

СУЩНОСТЬ ГЛОБАЛИЗАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ КОМПАНИЙ

Компанець Е.А., кандидат экономических наук, Национальный транспортный университет, г. Киев, Украина

Постановка проблеми. Мінливе глобалізаційне середовище потребує від підприємств України адаптування до швидких економічних, політичних, соціальних змін за допомогою використання сучасних методів для ефективного управління. Це проявляється у реорганізації управлінської діяльності підприємств, розширення фінансових, культурно-соціальних, збутових, ресурсно-трудова ринків, збільшення частки іноземних прямих інвестицій в економіку, що розвиваються, розширення ринку праці, розповсюдження технологій, комунікацій і всесвітньої культурної інтеграції.

Проблеми управління підприємствами в сучасних глобалізаційних умовах висвітлені в багатьох працях вітчизняних та зарубіжних науковців: Н.О. Алешугіної, В.Н. Бабарицької, І.Т. Балабанового, В.Г. Воронкової, В.Р. Гуляєва, С.Ю. Глазьев, Д.В. Дорокевич, Ю.Б. Забалдіної, М. О. Козлова, Є. В. Козловського, Н. Я Кравчук, Т Костюк, О.О. Любіцевої, С.Н. Трунин, С.В. Мельниченко, Л.І. Нечаюк, Н.А. Соколова, Д.А.Чернішева, Ф.Р. Штильмарк.

Глобалізаційні проблеми двадцять першого століття, ще малодосліджені і потребую аналізу, і багато країн світу не готові адаптуватися до швидких змін сучасного науково-технічного прогресу, до структурних змін на світовому ринку та соціокультурних перетворень суспільства, які формують геополітичний, гео економічний, геокультурний простір розвитку держав. Симптоматику цих процесів необхідно вивчати на рівні світових передумов, державних перетворень та реорганізаційних управлінських процесів підприємств різних сфер виробничої діяльності.

Основна частина. Фундаментальне дослідження теоретико-методологічних підходів глобалізаційних явищ чи суспільних процесів необхідно розпочати з розкриття категорійно-понятійного апарату, методичного осмислення окремих складових проблеми для визначення основних законів та концепцій за допомогою яких можливими є аналіз тих чи інших впливових проблем на суспільство.

Зміст самого поняття "глобалізація" залишається предметом гострих дискусій, викликаючи зіткнення різних, інколи навіть діаметрально протилежних точок зору і пояснюється двома причинами. По-перше, процес глобалізації почався порівняно недавно й оцінити його наслідки в повній мірі не є можливим. По-друге, розгортання даного процесу призводить до загострення протиріч в світовій економіці, зачіпає інтереси його різних суб'єктів. Не дивно, що інколи суспільні сили всіляко вітають та пропагандують економічну глобалізацію, тоді як інші виступають з її гострою критикою" [1, с. 378].

Процеси, які відбуваються в економіці та в соціальній сфері України - це все наслідки від глобалізаційного впливу на внутрішнє та зовнішнє середовище, яке пов'язане з всеосяжністю та багатосторонністю. Російський вчений С.Ю. Глазьев зазначав, що сучасний етап глобалізації являє собою процес формування єдиного світового економічного, фінансового, інформаційного та гуманітарного простору, який обумовлений зниженням ролі державних бар'єрів на шляху руху інформації, капіталів, товарів і послуг та зростанням ролі наднаціональних інститутів регулювання економіки. [2, с. 20].

Вище сказане несе суттєве осмислення сутності глобалізаційних процесів і їх вплив на розвиток підприємств України, тому є актуальним для сьогодення і потребує подальшого дослідження, аналіз якого необхідно представити в логічно-структурну схему рис. 1.

Рисунок 1 – Структурно-логістична схема дослідження
Авторська розробка

Як зазначає С.В. Любимцева, термін "глобалізація" всезагальний і характеризує процес поєднання національних соціально-економічних систем, створення єдиного світового економічного простору. Вона вважає, що процес глобалізації протікає одночасно в економічній, суспільно-політичній, культурній, екологічній та інших сферах життя країн світового суспільства і має різні аспекти [3, с. 384-385]. Глобалізація є багатоаспектним соціально-економічним явищем, яке проявляється в трьох формах: як форма ведення бізнесу на основі вільного переміщення факторів виробництва та результатів їх використання через кордони різних держав; як процес інтеграції національних економік з метою розв'язання глобальних проблем; як поєднання національних економік з метою створення єдиного соціально-економічного простору [4, с. 37]. Таку думку висвітили науковці М.О. Козлова, Д.О. Грицишен та підтримує їх Л.В. Лесков: «Підстав для оптимістичного прогнозу, як видно, достатньо: передумови для переходу до моделі сталого розвитку глобалізації існують. На жаль, однак, поки серед тих, хто здатний здійснювати вплив на прийняття стратегічних рішень, переважають прихильники колишньої лінії. Перш за все необхідно відмовитися від глухої моделі уніполярної глобалізації на користь стратегії рівноправного співробітництва локальних цивілізацій. Принципи соціальної справедливості повинні витіснити пануючу ліберальну теорію. Переорієнтація еволюційного вектору на модель сталого розвитку неможлива без опори на етичну систему.» [5, с. 86]. В своїй монографії Н.Я. Кравчук розглядала глобалізаційні процеси з точки зору нововведень в процес управління і стверджувала, що сучасний етап еволюції економічної науки, кореспондуючи з епохальними трансформаціями у глобальному розвитку кінця ХХ - початку ХХІ століття, симптоматично породжує проблему інтелектуального та змістовного оновлення усталених теорій і концепцій, необхідності напрацювання понятійно-категоріального апарату, адекватного радикальним змінам, і застосування новітніх методів наукового пізнання, організації та

систематизації одержаних знань у концепції певної парадигми, що є далеко не простим завданням [6, с. 25]. В.Г: Воронкова «Глобалізація – процес універсалізації, становлення єдиних для всієї планети Земля структур, зв'язків і відносин в різних сферах життєдіяльності» [7, с. 1]. «Глобалізація стала важливою тенденцією розвитку сучасної світової економіки, надзвичайно прискоривши інновації і виявивши необхідність уточнення стратегії вдосконалення світових господарських зв'язків, посилення взаємодії національних економік на базі сучасних інформаційних технологій та узгодження принципів регулювання, створення гнучких ринків праці, товарів, капіталу» [7, с. 10].

Аналізуючи наукові праці вище наведених авторів, щодо висловлень про глобалізаційні процеси на макроекономічному рівні, стає за можливе виділення п'ятьох впливових та дуалістичних між собою, тому необхідне відображення групування їх наслідків та зміни діючих положень економічної, соціальної, політичної сфери на системи управління підприємств. Таким чином, можна виділити економічну глобалізацію, технологічну, політичну та соціокультурну, яка суттєво впливає на розвиток та діяльність підприємств, що визначаються як:

-економічна глобалізація – це формування глобальних ринків і стратегій поведінки, корпорацій і міжнародних фінансово-економічних інститутів, перспективи формування принципово нових економічних відносин і типів господарств [7, с. 5];

-технологічна глобалізація – це формування інноваційних технологій: комп'ютеризації, інформатизації та телекомунікації, які принципово змінили характер міжнародного інституту з охоплення нових ринків товарів, капіталів, робочої сили, інформації;

-політична глобалізація - це трансформація політичних інститутів, структур, відносин на міжнародному, міждержавному та світовому рівні;

-соціокультурна глобалізація – уніфікація цінностей і знецінення національно-культурної ідентифікації особистості [8, с. 32].

Особливості розвитку процесів глобалізації і вплив їх на розвиток підприємств систематизовані у рис. 2.

Негативний вплив цих процесів на сучасні вітчизняні підприємства спричиняють низький рівень іноземного інвестування в економіку України, затримуючи рівень розвитку технологічного, культурного, соціального потенціалу підприємства. Завдяки цьому відбувається саморуйнація управлінського апарату підприємств, та кардинальна перебудова їх внутрішніх ресурсів: технологій, персоналу, товарів, послуг. Для адаптації підприємств в таких умовах необхідно виділити основні аспекти їх функціонування. Просторовий аспект дозволяє розвивати свої можливості на різних регіональних, державних та європейських ринках. Глобалізація призводить до того, що у межах одного ринку виникає все більше сегментів і одночасно вони можуть використовуватися і на ринках інших країнах, що призводить до закону глобалізаційної євросегментації.

Функціональний аспект направлено на реагування всіх необхідних сфер діяльності підприємств, таких як науково-технічних, інформаційних, фінансових, трудових ресурсів, які безпосередньо повинні виконувати певні функції підприємства в глобалізаційному середовищі.

Системний аспект для управління підприємствами в мінливому середовищі передбачає аналізі геополітичних, геоекономічних, геосоціокультурних питань, які створюють системний глобалізаційний простір, що впливає на управління підприємствами.

Інституційний аспект передбачає використання макроекономічних законів норм суспільства, які описують залежність темпів економічного зростання від державної політики та інституційної структури геопростору.

Ресурсний аспект направлено на формування та удосконалення нових ресурсних джерел підприємств: фінансових, трудових, інформаційних, технологічних, товарних та створення конкурентоспроможних послуг, які впливатимуть на соціокультурні, економічні, технологічні процеси і завойовують нові ринки збуту.

Саме ресурсний аспект – є актуальним для розвитку підприємств в сучасному середовищі, оскільки включає в себе використання вище наведених аспектів в комплексі. Формування та реалізація ресурсних можливостей призведе до ефективного управління підприємствами, регулювання їх потенціалу та формування конкурентних товарів, продуктів і надання привабливих послуг.

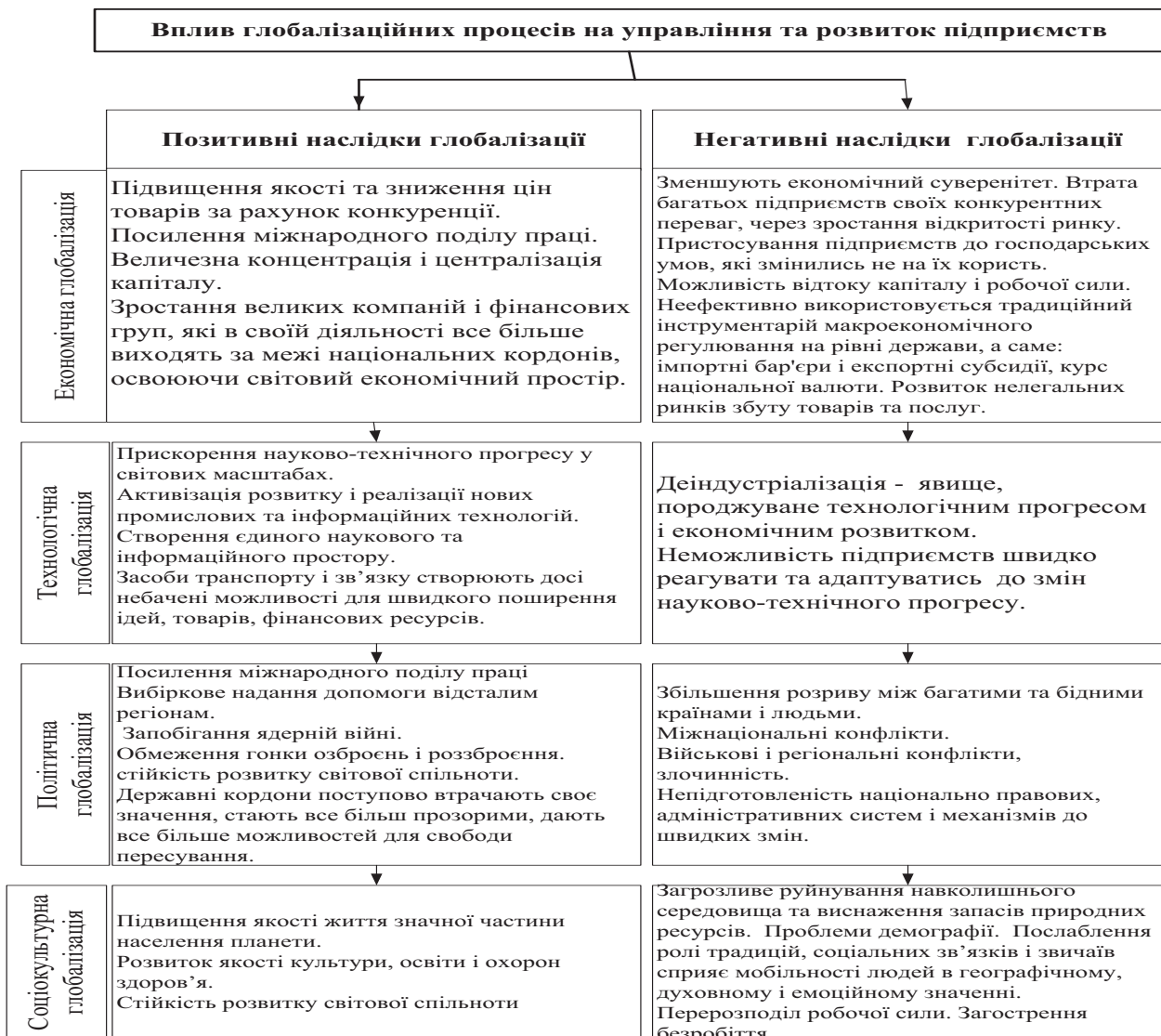

Рисунок 2 – Наслідки впливу глобалізації на розвиток підприємств

Авторська розробка

Така направленість розвитку підприємств в умовах глобалізації, зумовлює орієнтацію України в євроінтеграційні процеси; теоретико-методологічне обґрунтування законів управління підприємствами в сучасному середовищі і призвела до виділення закону, що базується на основі економічних, політичних, соціальних, культурних засад, направлених на інноваційний розвиток суспільства. Закон глобалізаційної кризи управління підприємствами та закон глобалізаційної євросегментації, які включають визначення основних детермінантів їх позитивного та негативного впливу на розвиток сучасних підприємств відображаються в наступному:

- екзогенних детермінантів, що зумовлені спонтанними змінами в ринковому середовищі, до яких держава, підприємство не встигає адаптуватись;
- ендогенних детермінантів, які формуються в онтогенезі середовища і відображають внутрішній програмно-цільовий розвиток підприємств;
- дуалістичні детермінанти, що зумовлюються змінами на рівні екзогенного та ендогенного середовища.

На підставі цих законів та виявленні впливових детермінант на розвиток та інтеграцію сучасних підприємств до світових глобалізаційних процесів необхідним є формування нового конкурентоспроможного середовища. Враховуючи специфіку діяльності та розвитку інших держав, окремих регіонів світу актуальним є застосування нових методів та принципів управління підприємствами України для їх розвитку, ефективного використання ресурсного потенціалу та адаптації в сучасному глобалізаційному середовищі.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Трунин С.Н. Структурные сдвиги в мировой экономике в условиях глобализации / С.Н. Трунин // Экономическая теория на пороге XXI века – 7: Глобальная экономика / Под ред. Ю.М. Осипова, С.Н. Бабурина, В.Г. Белолипецкого, Е.С. Зотовой. – М.: Юрист, 2003. – 992 с., С. 378.
2. Глазьев С.Ю. Место России в меняющихся взаимоотношениях центра и периферии мировой экономики / С.Ю. Глазьев // Экономическая теория на пороге XXI века – 7: Глобальная экономика / Под ред. Ю.М. Осипова, С.Н. Бабурина, В.Г. Белолипецкого, Е.С. Зотовой. – М.: Юрист, 2003. – 992 с., С. 20.
3. Любимцева С.В. Глобализация и механизмы трансформации экономических систем / С.В. Любимцева // Экономическая теория на пороге XXI века – 7: Глобальная экономика / Под ред. Ю.М. Осипова, С.Н. Бабурина, В.Г. Белолипецкого, Е.С. Зотовой. – М.: Юрист, 2003. – 992 с., С. 385-386.
4. Козлова М. О. Глобалізаційні процеси: економіко-сутнісне наповнення та соціально-економічні наслідки / М. О. Козлова, Д. О. Грицишен. // ВІСНИК ЖДТУ. Економічні науки. – 2011. – С. 30–37.
5. Лесков Л.В. Апокалиптика глобализации / Л.В. Лесков // Экономическая теория на пороге XXI века – 7: Глобальная экономика / Под ред. Ю.М. Осипова, С.Н. Бабурина, В.Г. Белолипецкого, Е.С. Зотовой. – М.: Юрист, 2003. – 992 с., С. 74-75.
6. Кравчук Н. Я. Дивергенция глобального розвитку: сучасна парадигма формування геофінансового простору / Наталія Ярославівна Кравчук. – Тернопіль: "Знання", 2012. – 782 с. – (Монографія. Сучасна наука.).
7. Воронкова В.Г. Глобалізація як процес універсалізації стосунків між державою та ринком / В.Г. Воронкова // –м. Запоріжжя.: 2008.
8. Костюк Т. Аксиологічний вимір сакрального простору ідентичності: вітчизняний вимір. / Татяна. Костюк. // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2013.

REFERENCES

1. Trunin S. N. Structural shifts in the world economy in conditions of globalization. Economic theory on the threshold of XXI century – 7: the global economy. Yurist, 2003. P. 378. (Rus)
2. Glazyev S. Yu. Russia's Place in the changing relations between center and periphery of the world economy Economic theory on the threshold of XXI century – 7: the global economy. M.: Yurist, 2003. P. 20. (Rus)
3. Lyubimtsev S. V. Globalization and the mechanisms of transformation of economic systems. Economic theory on the threshold of XXI century – 7: the global economy . M.: Yurist, 2003. P. 385-386. (Rus)
4. Kozlova M. A. the Globalization processes: economic-essential content and socio-economic consequences. VISNYK GDTU. Economic science. 2011. P. 30-37. (Ukr)
5. Leskov L. V. apokaliptika of globalization. Economic theory on the threshold of XXI century – 7: the global economy. M.: Yurist, 2003. – 992 p., p. 74-75. (Rus)
6. Kravchuk N. J. Divergence of global development: the modern paradigm of formation geofinancial space. Ternopil: "Knowledge", 2012. P. 782 . – (Monograph. Modern science.). (Ukr)
7. Voronkova V. G. Globalization as the process of universalization of the relations between the state and the market. m. Kiev.: 2008. (Ukr)
8. Kostiuk T. Axiological dimension of the sacred space of identity: local dimension. Scientific Bulletin of the Eastern national University of Lesya Ukrainka. – 2013. (Ukr)

РЕФЕРАТ

Компанець К.А. Сутність глобалізаційних процесів та вплив їх на функціонування підприємств / К.А. Компанець // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науково-технічний збірник. – К. : НТУ, 2017. – Вип. 2 (38).

В статі проведений комплексний аналіз форм, типів та видів глобалізаційних процесів.

Проведене дослідження дозволило сформулювати основні наслідки впливу глобалізації на розвиток підприємств України.

Об'єкт дослідження є процес управління підприємством на основі обґрунтування сучасних глобалізаційних змін

Мета роботи дослідити сутність глобалізаційних процесів та вплив їх на функціонування підприємств.

Методи дослідження є: статистичний, експертний, порівняльно-описовий, системно-структурний.

Хаотичність економічної динаміки, загострення міжнародної конкуренції, поглиблення міжнародних процесів інвестування, нашарування на традиційні структури геопростору нових інститутів і відносин, нових форм співробітництва, партнерства і взаємного протистояння є основною передумовою стрімкого розвитку процесів глобалізації. В статті висвітлені всі наслідки цих процесів та структура функціонування підприємств під впливом сучасних глобалізаційних умов. Доведено, що мінливе глобалізаційне середовище потребує від підприємств України відповідного адаптування до швидких економічних, політичних, соціальних змін за допомогою використання нових методів ефективного управління.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, ЕКОНОМІЧНА КРИЗА, ЗАКОН ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОЇ ЄВРОСЕКМЕНТАЦІЇ, ЕНДОГЕННІ ДЕТЕРМІНАНТИ, ЕКЗОГЕННІ ДЕТЕРМІНАНТИ, ДУАЛІСТИЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ.

ABSTRACT

Kompanets K.A. Essence globalization and their impact on the functioning of enterprises. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2017. – Issue 2 (38).

In a comprehensive analysis of gender forms, types and kinds of globalization. The research allowed to form the main effects of globalization on the development of enterprises in Ukraine.

The object of study is the process of business management based on the study of modern hlobalizaiynyh changes

Objective explore globalization and their impact on the functioning of enterprises.

Methods include: statistical, expert, comparative descriptive, systematic and structural.

Randomness economic dynamics, exacerbation of international competition, deepen international investment processes, layering the traditional structure geospace new institutions and relationships, new forms of cooperation, partnership and mutual confrontation is the main prerequisite for rapid development of globalization. The article highlights the consequences of these processes and structure functioning enterprises under the influence of modern hlobalizatsiynyh conditions. Proved that globalization changing environment requires enterprises Ukraine appropriate adaptation to rapid economic, political and social change through the use of new methods of effective management.

KEYWORDS: GLOBALIZATION, ECONOMIC CRISIS, GLOBALIZATION YEYROSEHMENTATSIYI LAW, ENDOGENOUS DETERMINANTS EXOGENOUS DETERMINANTS DUALISTIC DETERMINANTS.

РЕФЕРАТ

Компанец Е. А. Сущность глобализационных процессов и их влияние на функционирование предприятий / Е.А. Компанец // Вестник Национального транспортного университета. Серия «Экономические науки». Научно-технический сборник. – К. : НТУ, 2017. – Вып. 2 (38).

В статье проведен комплексный анализ форм, типов и видов глобализационных процессов. Проведенное исследование позволило сформировать основные последствия влияния глобализации на развитие предприятий Украины.

Объект исследования является процесс управления предприятием на основе обоснования современных глобализационных изменений

Цель работы исследовать глобализационные процессы и их влияние на функционирование предприятий.

Методы исследования являются: статистический, экспертный, сравнительно-описательный, системно-структурный.

Хаотичность экономической динамики, обострение международной конкуренции, углубление международных процессов инвестирования, наслоение на традиционные структуры геопространства новых институтов и отношений, новых форм сотрудничества, партнерства и взаимного противостояния является основной предпосылкой стремительного развития процессов глобализации. В статье освещены все последствия этих процессов и структура функционирования предприятий под влиянием современных глобализационных условиях. Доказано, что изменчиво глобализационных среду требует от предприятий Украины соответствующего адаптации к быстрым экономическим, политическим, социальным изменениям посредством использования новых методов эффективного управления.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ГЛОБАЛИЗАЦИЯ, ЭКОНОМИЧЕСКИЙ КРИЗИС, ЗАКОН ГЛОБАЛИЗАЦИОННЫХ ЕВРОСЕКТОРАЦИИ, ЭНДОГЕННЫЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ, ЭКЗОГЕННЫЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ, ДУАЛИСТИЧЕСКИЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ.

АВТОРИ:

Компанец Катерина Андріївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри «менеджменту» Національного транспортного університету, e-mail: Ket13@ukr.net, тел. +380442808438, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова, 1, к. 240.

AUTHOR:

Kompanets Katarina A., Ph Economics, National Transport University, m. Kyiv, Ukraine, e-mail: ket13@ukr.net, tel. +3804428438, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str. 1, of.240.

АВТОРЫ:

Компанец Екатерина Андреевна, кандидат экономических наук, доцент кафедрой менеджмента, Национальный транспортный Университет, E-mail: ket13@ukr.net тел. +3804428438, Украина, 01010, Киев, ул. Суворова. 1, оф.240.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Гречан А.П., доктор економічних наук, професор, Національний транспортний університет, Київ, Україна.

Бойко М. Г., доктор економічних наук, професор, Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна.

REVIEWER:

Grzan., Ph.D., Economic (Dr.), professor, National Transport University, Kyiv, Ukraine.

Boyko., Ph.D, Economic (Dr.), professor, Kyiv national trade economic University, Kiev, Ukraine.